

PAWLOWSKY medegedeeld, dat tuberkel-bacillen ook op aardappelen groeien, maar eerst thans is dit verschijnsel nauwkeurig bestudeerd en beschreven door SANDER (*Archiv f. Hygiene*). Deze vond, dat tuberkel-bacillen op aardappelen en op aardappelmoes zich goed vermeerderen, beter althans dan op glycerine-agar, ja zelfs dat groei volgt op allerlei andere plantaardige voedingsbodems. Dat die vaak zuur reageeren is geen beletsel, integendeel. SANDER meent op aardappelen ook abnorme vormen, die aan spoorvorming doen denken, gevonden te hebben, doch heeft geen poging gedaan dit te bewijzen langs den eenigen weg, waarop het bestaan van sporen bewezen kon worden, namelijk het aantonen van een grooter weerstandsvermogen der voor sporen gehouden producten. Maar wèl heeft hij door dierproeven aangetoond, dat de virulentie bij groei op planten-materiaal wel niet verdwijnt, maar toch belangrijk afneemt. FOKKER.

INGEZONDEN.

DUPLIEK AAN DR. HOORWEG.

Dr. HOORWEG heeft ons nu reeds driemaal verzekerd, dat bij zenuwprikkeling door condensators de tijd gelijk is aan $2RC$; telkens echter, zonder dit te bewijzen. Men verlieze namelijk niet uit het oog, dat het hier niet den totalen tijd geldt, gedurende welken zich een condensator ontladde. Niemand betwijfelt, dat t dan door den factor RC bepaald wordt, maar het betreft in ons geval den tijd, gedurende welken een elektrische ontlading, die door het menschelijk lichaam passeert, een vrij diep liggende zenuw treft. Welke verrassingen ons daarbij wachten, kan men a priori niet weten. Te eer worden wij tot voorzichtigheid geroept, omdat in het stuk in PFLÜGER'S *Archiv* een vergissing in de berekening van den tijd is ingeslopen.

R bleek niet constant te zijn, zooals men geneigd is aan te nemen, wanneer men alleen over physische gegevens beschikt. Uit de proeven van GÄRTNER 1) (niet die van STINTZING, door Dr. HOORWEG aangehaald) volgt deze inconstantie van R en daarmee de onberekenbaarheid van T onmiddellijk. Wordt men hierdoor reeds aan het weifelen gebracht, het weifelen wordt tot twifelen doordat D'ARSONVAL bij condensator-proeven resultaten verkreeg juist tegengesteld aan die van HOORWEG. Dit had plaats, zoodra hij den ontladingstijd regelde. Wel is waar draagt dit artikel van D'ARSONVAL 2) geheel het karakter van een voorloopige mededeeling en is de Schrijver later de uitvoerige bewerking schuldig gebleven, maar wanneer men bedenkt, dat belangrijke onderzoekingen op ander gebied de oorzaak dezer vertraging zijn, is men niet gerechtigd de mededeeling als ongepubliceerd te beschouwen, gelijk

1) GÄRTNER, *Med. Jahrb.* N. F. III. S. 509, 1888.

2) D'ARSONVAL *Archives de Physiologie*, 1889, p. 249.

Dr. HOORWEG doet. Te minder schijnt mij dit geoorloofd, omdat de methode vernuftig, zeker en eenvoudig is. Ik kan daarom ook Dr. HOORWEG's nieuwe formule, welke hij voor zijn vroegere in de plaats stelt, niet aanvaarden, tenzij D'ARSONVAL's proeven zijn herhaald en daarmee tevens volledig zal zijn opgehelderd, welke rol de tijd bij dezen vorm van prikkeling speelt.

Ten slotte, niet ik heb te bewijzen, dat Dr. HOORWEG's wet onwaar is, maar Dr. HOORWEG heeft aan te toonen, dat zij wel waar is. Ik ben volstrekt geen principiëel tegenstander zijner theorie. Integendeel, hartelijk zal ik mij verheugen, wanneer het Dr. HOORWEG gelukt, haar op hechten grondslag te vestigen en streelend zou het voor mij zijn, indien mijn tegenspraak er toe mocht bijdragen, haar fundamenten proefhoudend te doen blijken.

ZWAARDEMAKER.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — **Cholera.** Volgens bericht van den Engelschen Consul te Brest waren er sinds 22 Maart 51 cholera-gevallen met doodelijken afloop te Lorient in Bretagne voorgekomen. Een telegram van den Manchester Guardian sprak zelfs van 70 sterfgevallen.

— *The Lancet* vertrouwde eenige maanden geleden aan een speciale en door haar bezoldigde commissie een onderzoek toe over de waterverversching van Chicago. Uit dit uitgebreid rapport, in haar nummer van 8 April opgenomen, blijkt, dat in het algemeen door het Lake Michigan een ruime onuitputtelijke bron van water geleverd en door verschillende pumping-stations in de stad verspreid wordt, maar dat voor de filtratie daarvan van wege de autoriteit geen zorg wordt gedragen. In hôtels, restauraties en private woningen wordt door het meer en meer veldwinnend gebruik der PASTEUR-filters voldoende daarvoor gezorgd; maar de vermenging met ijs van onbekenden en dikwijls niet zuiveren oorsprong, die in Amerika algemeen schijnt plaats te grijpen, dreigt al het nut der filtratie te neutraliseeren en het door filtratie gezuiverd water op nieuw te verontreinigen. Uit de sterftestatistieken van 1890 en 1891 blijkt, dat de typhus-sterfte te Chicago die van Londen respectief 8 en 12 malen overtrof, en met het oog daarop en in verband met de talrijke vreemdelingen, welke de expositie naar Chicago zal lokken, geeft *The Lancet* aan zijn landgenooten en aan allen, die Chicago bezoeken, den raad slechts deugdelijk gefiltreerd, en althans *nimmer* door vermenging met ijs afgekoeld water te drinken.

PARIS — **Gasthuis voor teringlijders.** De Gemeenteraad heeft besloten, een terrein te Agincourt aan te koopen, ter opbouw dezer inrichting ten einde de overbevolking der overige gasthuizen te verminderen.

BERLIJN. — **Arachis hypogaea.** In de vergadering der Berliner medicinische Gesellschaft van 8 Februari werd door Prof. FÜRBRINGER op de vruchten van genoemde plant uit de familie der Papilionaceae, die in